

URN:NBN:NL:UI:10-1-114231 - Publisher: Igitur publishing
Content is licensed under a Creative Commons Attribution 3.0 License
Anno 27, 2012 / Fascicolo 2 - Website: www.rivista-incontri.nl

De schaduwkant van *La 'Dolce vita'*

Recensie van: Stephen Gundle, *Death and the Dolce Vita. The Dark Side of Rome in the 1950s*. Edinburgh, Canongate Books Ltd., 2011, ISBN: 978-18-4767-654-2, p.353, £14,99.

Jaap van Osta

Stephen Gundle, hoogleraar film- en televisiewetenschappen aan de Universiteit van Warwick en vooral bekend van zijn stimulerende artikelen voor *History Today*, is een groot kenner van Italië (waar hij jarenlang heeft gewoond) en de Italiaanse cultuur (waarover hij veel heeft gepubliceerd). Tot zijn recentere studies over de moderne Italiaanse cultuurgeschiedenis behoren *Bellissima: Feminine Beauty and the Idea of Italy* (Yale University Press, 2007) en *Mass Culture and Italian Society from Fascism to the Cold War* (Indiana University Press 2008, samen met David Forgacs). Met *Between Hollywood and Moscow: The Italian Communists and the Challenge of Mass Culture, 1943-1991* (Duke University Press, 2000) toonde hij al vroeg aan dat zijn onderzoeksveld ruim, sociologisch bemeten is en bijvoorbeeld ook de politieke cultuur omvat; met *Assassinations and murder in modern Italy: Transformations in Society and Culture* (Palgrave Macmillan, 2007) is hij zelfs het schimmige gebied van de politieke criminaliteit binnengegaan. Opnieuw met veel succes.

In *Death and the Dolce Vita: The Dark Side of Rome in the 1950s* heeft Gundle al zijn troefkaarten ingezet op één gebeurtenis, namelijk de zaak Montesi. Deze geruchtmakende moordzaak uit 1953, die Italië jarenlang heeft beziggehouden, wordt door hem minutieus uitgeplozen aan de hand van de procesgang die heel de jaren vijftig van de vorige eeuw in beslag genomen heeft. Maar het boek is méér dan alleen maar de juridische verslaglegging van deze moordzaak. De auteur, die geen genoegen neemt met de onbevredigende afloop van het proces, gaat in zijn relaas allerlei dwarswegen in die hem weliswaar niet dichterbij de oplossing van het raadsel brengen, maar hem wel de mogelijkheid gevende lezer een nieuwe, vaak verrassende inkijk te bieden in de aard en werking van de Italiaanse maatschappij. In het boek staat het Rome van de jaren vijftig te kijk.

Het verhaal van Gundle is opgebouwd uit twee 'lagen' die voortdurend in elkaar overlopen. De ene 'laag' is de leefwereld van het slachtoffer, Wilma Montesi, jong (21 jaar op het moment van haar verdwijning) en keurig opgevoed (zij was de dochter van een Romeinse timmerman in goeden doen), die droomde van de Hollywoodiaanse wereld van de *beau monde*, de glitter en de glamour van het Rome van de jaren vijftig, die de andere 'laag' van het boek vormt. De verbinding tussen deze twee 'lagen' wordt gevormd door werelden die verder geheel los van elkaar

staan, maar wel stuk voor stuk een stempel hebben gedrukt op het Rome van toen: de journalistiek (de *paparazzi!*), de politiek, de corruptie en de criminaliteit. In de zaak Montesi komen al deze werelden bij elkaar.

Er is verondersteld dat Fellini zich door deze moordzaak heeft laten inspireren tot zijn beroemde film *La dolce vita* (1960). Gundle is er in elk geval van overtuigd. Volgens hem is de angstaanjagende slotscène, waarin dronken feestgangers de blikken hebben gericht op een grotesk, levenloos zeemonster dat is aangespoeld op het strand buiten Rome, een directe verwijzing naar het dode lichaam van het meisje dat in 1953 op het strand niet ver van de badplaats Ostia gevonden werd. Wij kunnen daaraan toevoegen dat Gundle zich vermoedelijk op zijn beurt door Fellini's film heeft laten inspireren tot het schrijven van zijn boek. Waarbij moet worden opgemerkt dat hij daarin niet alleen staat. Al in 2003 wijdde Karen Pinkus, hoogleraar aan de Amerikaanse Cornell University een studie aan de zaak Montesi, waarin, net als bij Gundle, een rechtstreeks verband wordt gelegd tussen de moord en *la dolce vita*.¹

Misschien dat mijn voorkeur daarom wel uitgaat naar de eerste van de twee 'lagen' van Gundles studie. Zijn beschrijving van de leefwereld van Wilma Montesiis, hoezeer tot op zekere hoogte ook speculatief, opvallend trefzeker. Gundles belangstelling voor de zielenroerselen van dit meisje, dat haar bekendheid enkel ontleent aan het feit dat haar lichaam dood werd aangetroffen op het strand zonder jurk, schoenen, nylonkousen en jarretelgordel, staat daarbij niet op zichzelf. In Italië is er altijd veel belangstelling geweest voor de levens van onbekende mensen, en die levens vastleggen behoort tot een lange traditie. Het *Archivio diaristico* van Pieve Santo Stefano (Arezzo) beschikt bijvoorbeeld over een collectie van bijna 7000 dagboeken van 'gewone' Italianen. Elk jaar organiseert het archief een prijsvraag voor het beste dagboek (Carlo Ginzburg heeft meermalen zitting gehad in de jury). In 2012 publiceerde de *Corriere della Sera* wekelijks een onuitgegeven dagboek uit dit archief. Niet toevallig dus dat het boek onlangs (november 2012) in een Italiaanse vertaling is uitgekomen.

Jaap van Osta

Universiteit Utrecht
Departement Moderne Talen
Opleiding Italiaanse taal en cultuur
Trans 10, 3512 JK Utrecht (Nederland)
A.P.J.vanOsta@uu.nl

---

¹ K. Pinkus, *The Montesi Scandal: The Death of Wilma Montesi and the Birth of the Paparazzi in Fellini's Rome*, Chicago, University of Chicago Press, 2003.